

Til Strukturkommissionen fra Landsforeningen af Landsbysamfund

Centralisering kommer af sig selv - Udvikling skal man kæmpe for

Landsforeningen af Landsbysamfund blev stiftet få år efter kommunalreformen². Formålet var at få sat fokus på udviklingen i landsbyer og landdistrikter, og i 1978 nedsatte miljøminister Niels Mathiasen en landsbykommission til at analysere situationen. Kommissionen afsluttede sit arbejde i 1981 med en række anbefalinger, ikke mindst vedrørende landdistrikternes skoler, uddannelses- og erhvervsmuligheder, energi- og dagligvareforsyning.

Som fortaler for den del af befolkningen, der har bosat sig uden for de største byer, har Landsforeningen af Landsbysamfund (LAL) imidlertid fortsat nok at se til. LAL er fortrinsvis fortaler for dem, der lever i udkants- og mellemområderne³, hvor vi har flest medlemmer, men også i pendlerområderne og helt ind i byområderne er foreningen fortaler for beboere, der arbejder med landdistrikts-problematikker: fx centralisering af folkeskoler, trafikoplægninger og demokratisk underskud i forbindelse med kommunalforvaltningen.

LAL er en landsdækkende forening. Vi arbejder tværpolitisk og frivilligt - dvs. uden lønnede medarbejdere - og ud fra tesen om, at demokrati gror nedefra og trives bedst blandt borgere, der er engagerede i deres lokalsamfunds ve og vel.

Disse borgere efterspørger en offentlighedsstruktur, der på baggrund af direkte kendskab til forholdene forstår at indgå i et fornuftigt samarbejde med dem og som bakker op om etablering af nye job og erhverv, trafiksikre veje for børn og unge, post- og apotekertjeneste, borgerhus/forsamlingshus, landsbykontor, lokalråd/landsbyråd, nærhed til et rimeligt udbud af dagligvarer, nærhed til børnehaver og folkeskoler op til 7. Klasse, sikring af rent drikkevand, hensigtsmæssig affalds- og spildevandshåndtering, miljøorienteret energiforsyning, m.v.

De er interesserede i et samarbejde med deres nærmeste overordnede myndighed, kommunen, bygget på økonomisk ansvarlighed. De arbejder decentraliseret og "landdistriktspolitisk" (se venligst senere i dette papir), dvs. at de hjælper forvaltningen og politikerne i deres kommune med at forstå, hvordan det kan betale sig ikke kun at have fokus på centerbyen, men sikre basal service (fx skoler og gode trafikforbindelser) overalt i kommunens landdistrikter i tæt dialog med beboerne.

De er selv skatteborgere.

Hverken Landsforeningen af Landsbysamfund eller disse skatteborgere er modstandere af udfordringer, og vi er enige i, at store dele af frivilligt arbejde bærer lønnen i sig selv. Men vi anmoder Strukturkommissionen om opmærksomhed på, at

flertallet af de borgere, der bor i udkants-og mellemområderne er mere borgere end brugere⁴, og borgere er IKKE servicerings-fixerede. Men mange af de frivilligt arbejdende borgere - især i udkantsområder - har siden sidste kommunalreform haft så meget at gøre på grund af den omsiggribende centralisering, at der efterhånden er grænser for deres frivilligheds-kapacitet! Der kan således også i lokalsamfundet være brug for lønede medarbejdere, de såkaldte "tovholdere".

Kommunestørrelser og partipolitik

Som anført i lederen i LALs blad LANDSBYNYT (3/2003)⁵ ser vi ingen garantier for, at en kommunes politikere og forvaltning forstår at få det bedste frem i borgersamarbejdet, blot fordi der er tale om en lille landkommune (7.-15.000 indbyggere). Men vi har årelang erfaring for, at jo større kommunerne er, jo større er risikoen for at brugermentaliteten vinder frem på bekostning af borgeransvarligheden.

Landsforeningen af Landsbysamfund vil derfor opfordre Strukturkommissionen til i den tekniske og faglige analyse, der skal udgøre beslutningsgrundlaget for Folketingets forslag til ændring af rammerne for løsning af den offentlige sektors opgaver, også at medinddrage fordele, ulemper og udviklingsmuligheder ved en struktur med flere "små kommuner" (7-15.000 indbyggere) end vi har i dag, samt bevarelse af tre forvaltningsled med direkte folkevalgt ledelse.

LAL anser det for mere end sandsynligt, at en kommunesammenlægning i landdistrikterne til store kommuner vil betyde yderligere erosion af landets over 100-årige partipolitiske system.

Landsforeningen af Landsbysamfund er langtfra ene om at arbejde tværpolitisk. Antallet af landsforeninger, der påtager sig fortalervirksomhed for befolkningsgrupper, der ikke finder deres interesser varetaget inden for de etablerede politiske partier - eller måske oven i købet finder dem modarbejdet - har været voksende siden 70'ernes kommunalreform og er i de sidste 15 år på det nærmeste eksploderet. En uforholdsvis stor mængde danskere lægger nu deres frivillige arbejdskraft i disse foreninger i stedet for i de politiske partier. Det demokratiske partiarbejde vil bestemt ikke have godt af at få reduceret sit livgivende rodnet.

Ifølge rapporten "Størrelses-effekter i den kommunale sektor" fra Indenrigsministeriet, 2000, skulle den økonomisk set ideelle kommune have mellem 25.000 og 35.000 indbyggere. I dag findes der specielt i storbyer og storby-nære områder kommuner med mange flere indbyggere.

Landsforeningen af Landsbysamfund henstiller derfor til Strukturkommissionen at vurdere, om nogle af byernes megakommuner bør deles op i kommuner med 25.-35.000 indbyggere. Endvidere lægger vi stor vægt på, at Strukturkommissionen i sine analyser udreder og tydeliggør forholdet mellem økonomisk ideelle kommunestørrelser og demokratisk ideelle kommunestørrelser.

Børne- og ungdomsdemokrati

Demokratiets rodnet består ikke mindst af børnene og de unge, og LAL kan henvise til eksempler fra landdistrikter i andre nordiske lande, hvor kommuner, der møjsommeligt og

idealistisk gennem flere år har satset på børnenes og de unges reelle medbestemmelse i offentligheden, nu kan høste frugt i form af de unges aktive deltagelse i byråd og kommunalbestyrelser. Vi taler om helt unge, der bliver valgt ind fra alle de forskellige partier som 18-19 årige⁶.

Det er interessant, at sådanne kommuner nu kan melde om erhvervsmæssig, bosætningsmæssig og økonomisk fremgang, om mindre behov for specialundervisning og fjernelse af børn fra hjemmet, og om færre problemer med ungdomskriminalitet og -vold, alkoholmisbrug og andre former for ungdomsmisbrug.

Kommunal satsning på børne- og ungdomsdemokrati er satsning på børnene og de unge som en kommunal ressource i stedet for som en kommunal udgift. LAL påstår ikke, at dette ikke kan lade sig gøre i byer og i store kommuner. Men de senere års vellykkede eksperimenter finder fortrinsvis sted i landdistrikterne, hvor det er lettere at etablere overblik og kendskab til hinanden.

Børnehaver og folkeskoler kan - hvis der er konkret kommunal opbakning - fungere som væksthuse for børne- og ungdomsdemokrati. Hvorimod lukning af kommunernes mindre skoler er en økonomisk og kulturel fejlinvestering, der medfører, at de mest ressourcestærke familier flytter.

Den nye generation af børn og ganske unge har store muligheder for at anvende den teknologi, som de er opflasket med, i demokratiets tjeneste. Nordisk Demokrati-seminar for Børn og Unge (NDBU), som blev afholdt i Gøteborg i marts 2003 og som er rapporteret til Nordisk Ministerråd, viser at unge gerne lytter til voksne når de først har sikkerhed for, at de voksne lytter til dem og giver dem plads (jf. note 6).

LAL henstiller til Strukturkommissionen at medinddrage aspektet børne- og ungdomsdemokrati i sine analyser af, i hvilken udstrækning den offentlige sektors struktur bør tilpasses for at fastholde og fremtidssikre en decentraliseret offentlig sektor, der både sikrer en effektiv opgaveløsning af høj kvalitet, bidrager til udvikling i landdistrikterne og understøtter det lokale demokrati.

Sygdom og sundhed

Af mange forskellige grunde er sygehusstrukturen under ændring og udgifterne til det såkaldte sundhedsvæsen utæmmelige.

Adskillige undersøgelser af økonomien i og tilfredsheden med sygehusbehandlingen har vist, at mellemstore og mindre sygehuse har bedre økonomi og kan fremvise større patienttilfredshed end de store sygehuse. Dette er bl.a. blevet påpeget af den Opgavekommissionens meget grundige rapport (1997), men faktum er, at sygehusstrukturen lige siden har samlet sig i større og større enheder, idet det ene mindre sygehus efter det andet er blevet nedlagt.

Regeringens rådgivende udvalg vedr. sundhedsområdet har allerede peget på det u hensigtsmæssige i, at 14 amter mere eller mindre hver for sig skal administrere sygehuse og sygesikring. Herfra er der - allerede før Strukturkommissionen har fået lejlighed til at færdiggøre sit analysearbejde - lagt op til en reduktion af antallet af amter, evt. nedlægning af dette tredje forvaltningsled med direkte folkevalgt ledelse.

Af hensyn til sygehusbetjening af landdistriktsbefolkningen, men også af hensyn til samfundsøkonomien som helhed, anmoder Landsforeningen af Landsbysamfund herved Strukturkommissionen om i sit analysearbejde at medinddrage den eksisterende viden om ideelle sygehusstørrelser.⁷

Alle medlemmerne af Landsforeningen af Landsbysamfund ønsker at have adgang til kompetent behandling i forbindelse med sygdom og andre førligheds- og livstruende situationer. Men ét er behandling og helbredelse, noget andet er hverdagens sundhedsfremmende tiltag.

Adskillige undersøgelser viser, at folk godt ved, hvad der sundt og hvad der ikke er sundt, at de færreste efterlever deres viden. Ikke fordi de er dovne, men mere fordi de i deres hverdag er for stressede til ikke at lade sig friste af de letteste løsninger. Endvidere viser de, at sundhedsmyndighedernes livsstilskampanjer er kostbare og unyttige⁸. Vi mener at det ansvar, som kommunerne er pålagt for deres borgeres sundhed, er for ringe og for uinspirerende. Amterne regulerer tildelingen af lægepraksis, administrerer sygesikring og diverse rådgivningsordninger, mens kommunerne kan afskedige deres sundhedsplejersker og være mere eller mindre ligeglade med, om beboerne har let og direkte adgang til familievejledere, diætister, jordemødre og andre livsstilsrådgivere.

LAL forventer, at Strukturkommissionen i sine analyser også vil interessere sig for en kommunalstruktur, der kan fremme effektive sundhedsfremmende indsatser, og her vil vi igen pege på de muligheder, der ligger i de små kommuner, men som endnu ikke er kommet til orde, fordi tankerne hurtigt bevæger sig i centraliseringsbaner, når talen er om økonomi og effektivitet.

Stordrift er ikke nødvendigvis det økonomisk mest rentable.

LAL anmoder Strukturkommissionen analysere muligheder og konsekvenser ved at give kommunerne et stort økonomisk ansvar for borgernes sundhed. Forstået således, at det koster kommunen kroner og ører, når folk bliver livsstilssyge, så sygehuse og andre instanser uden for kommunen må have dem i behandling, og når de er brugere af tilskudsberettiget livsstils-medicin.

Landdistriktspolitik

Landsforeningen af Landsbysamfund understøtter den indenrigsministerielle anbefaling til kommunerne, som blev udsendt første gang i 1999, om at alle kommuner med landdistrikter udarbejder en decideret landdistriktspolitik.

I 1997 var LAL med til at starte Landdistrikternes Fællesråd⁹, hvor vi fortsat er blandt de vigtigste drivkræfter. Initiering af landdistriktspolitik er et eksempel på, hvordan Fællesrådet og LAL deler arbejdet. Fællesrådets sekretariat står til rådighed for henvendelser fra kommuner, mens LAL understøtter processen "nedefra", dvs. står til rådighed for borger- og landsbyforeninger, der ønsker at gå sammen med de andre borger- og landsbyforeninger i en kommune og danne et lokalråd eller landsbyråd, der i landdistriktsanliggender¹⁰ kan samarbejde direkte med kommunen. Det viser sig at være en kendsgerning, at kommuner, der lægger vægt på at finde frem til de befolkningsmæssige

ressourcer i ALLE dele af kommunen, og som investerer den tid det tager at etablere et reelt samarbejde med dem om service-løsninger, sparer en masse "bøvl".

I 2002 havde 40 kommuner et etableret (tværpolitisk) samarbejde med landsbyerne, mens der i 15 kommuner var et etableret samarbejde mellem landsbyerne uden kommunens medvirken. 35 kommuner havde overvejelser om landsbysamarbejde.

Ved kommunesammenlægninger risikerer man, at det ny-etablerede fokus på landsby-og lokalsamfund flytter "et niveau op", så storkommunen kan kalde det landdistriktspolitik, når bare de har fokus på de fhv. små kommuner. En sådan udvikling er ifølge samfundsforskeren Roger Buch, Syddansk Universitet, i gang på Bornholm, hvor fremsynede borgere i foråret 2002 har måttet danne Bornholmske Borgerforeningers Samvirke.

LAL henstiller til Strukturkommissionen at medinddrage begreberne landdistriktspolitik og lokalråd/landsbyråd i sine analyser, samt give sine bud storkommuners fremtidige interesse i at investere økonomi i og i at arbejde med disse nye demokrati-redskaber.

Strukturdebattens tidsramme

Medlemsforeningerne i Landsforeningen af Landsbysamfund finder det afgørende vigtigt, at en ny struktur for den offentlige opgaveløsning bliver funktionsdygtig i mindst 20-30 år fremover, og at beslutningerne herom sker med tilslutning fra de fleste politiske partier.

LAL opfatter regeringens kommissorium til Strukturkommissionen som en stor udfordring til demokratiet, og vi henstiller til Folketinget og andre ansvarlige politikere at udvide strukturdebattens tidsramme, så de endelige beslutninger om en ændret struktur IKKE bliver taget i denne men tidligst i den efterfølgende folketingsperiode.

Vedlagte papirer

Landsforeningen af Landsbysamfund vedlægger hermed to forslag. Et til udvikling af "udkantsområderne" og et til udvikling af "mellemområderne" (jf. note 3).

Landsforeningen af Landsbysamfund har den opfattelse, at ALLE har gavn af velfungerende landdistrikter. Omvendt mener vi, at hvis landdistriktsbefolkningen forarmes erhvervsmæssigt og mister rimelig adgang til folkeskoler, uddannelse og sundhedsfremmende faciliteter, så har det negativ samfundsvirkning, såvel økonomisk som demokratisk.

Helst skal alle dele af landet fungere bedst muligt. Ikke ens eller nødvendigvis på samme niveau. Vilkår og betingelser er forskellige, alt efter om man befinder sig på stenbroen i Århus, på det flade Lolland med den høje himmel, med gummistøvlerne plantet i den sjællandske muld, ved Vesterhavet, i et parcelhus i Hvidovre, på den jyske hede, i en havneby med containertrafik eller på en småø.

Demokrati hører sammen med decentralisering og mangfoldighed.

Jytte Aa. Møller
Formand for Landsforeningen af Landsbysamfund
Næsbyvej 47, Næsby, DK-4171 Glumsø.
Tel: 57646211 / 40104182. E-mail: jytte@lal.dk

Noter til ovenstående

1 - hørt på Indenrigs- og Sundhedsministeriets landdistriktskonference-2003, hvor det blev sagt af fhv. borgmester Annelise Molin, Bornholm, medlem ministerens Landdistriktsgruppe.

2 - december 1976 i Odense. I den første bestyrelse sad 5 folkeskolelærere, 1 lærerstuderende og en chauffør. Gennemsnitsalderen var 38 år.

3 - LAL definerer udkants- og mellemområderne som følger: "På Danmarkskortet kan man tegne et blødt og buet penselstrøg fra Bornholm i øst, over Lolland og "sydhavsøerne", gennem Sønderjylland og op langs vestkysten, omkring Skagen og ned til Frederikshavn. Hvis man herefter taber en klat på Djursland, Anholt, Læsø og Samsø, har man en nogenlunde forestilling om, hvor udkantsområderne befinder sig. Herefter tegner man en lidt uregelmæssig og 30-40 km. bred ring omkring København, op omkring Helsingør og Hillerød og ned omkring Roskilde og Køge. En tilsvarende ring tegnes omkring Århus, en tredje omkring Odense og en fjerde omkring Ålborg. Omkring disse ringe ligger "pendlerområderne" og mellem disse og udkantsområderne har vi så det, vi kalder mellemområderne."

4 - Borgeren siger: "Hvad kan jeg gøre for mit samfund?", mens brugeren siger: "Hvad kan mit samfund gøre for mig"

5 - LANDSBYNYT udkommer 8 gange om året og har været udgivet af Landsforeningen af Landsbysamfund siden 1991. Bladet er bl.a. beskrevet i Foreningen af Danske Kulturtidsskrifter's katalog.

6 - Jf. Porsgrunn-&-modellen i Norge <http://www.porsgrunn.kommune.no> og Juva-modellen i Finland.

Citat fra hjemmesiden under overskriften "Porsgrunn modellen": "Porsgrunn modellen er ikke en modell, men tvert imot en langsiktig prosess!!! Overskriften Demokrati og verdier kunne passe godt på dette arbeidet som har pågått i mer enn 10 år nå. Arbeidet har sitt utgangspunkt i et verdigrunnlag fra slutten av 1980-tallet:

Alle barn skal oppleve å bli sett og hørt. Dette betyr medvirkning for alle barn og unge, ikke bare de flinke eller ressurssterke

Hvert enkelt barn skal oppleve å lykkes med noe i sin hverdag. Dette er spesielt viktig for barn og unge som opplever motgang på ett eller flere livsområder

5.klassingen er ekspert på å være 5.klassing. Dette innebærer en holdning til barn som kompetente individer.

Barn og unge skal bli sett på som en ressurs, ikke et problem. Dette er en utfordring til profesjonene og vår kollektive tendens til å fokusere på det negative fremfor det positive."

7 - Se fx "Rapport om nedlæggelse af små sygehuse" fra Dansk Sygehus Institut, 1989 og "Små eller store sygehuse" Evalueringscenteret 1999.

8 - Se fx Samvirke, juni 2000 s.55-7 om resultaterne fra en forskergruppe ved Syddansk Universitet, der undersøger, hvad folk selv synes er et sundt liv.

9 - Landdistrikternes Fællesråd er paraplyorganisation for landsdækkende foreninger med landdistriktsinteresser. Se www.landdistrikterne.dk

10 - I 2001-02 udførte LAL en lokalrådsundersøgelse med støtte fra Indenrigs- og Sundhedsministeriets Landdistriktspulje. "Lokalråd/landsbyråd - undersøgelse om

samarbejdet mellem landsbyer og deres kommune". Den koster 20 kr. og fås ved henvendelse til barbar@lal.dk. Undersøgelsens statistikker og øvrige resultater er tilgængelige på <http://lal.dk/skema>

LAL's forslag til udvikling i "udkantsområder" og "mellemområder"

Der er forskellige typer landdistrikter, og der er forskellige måder at karakterisere dem på. Landsforeningen af Landsbysamfund har i dette partsindlæg valgt en opdeling i 3 typer:

- a. bynære landdistrikter**
- b. mellemområder**
- c. udkantsområder**

a. Hovedparten af yngre by-familier, der flytter på landet, foretrækker bynære områder, så de kan bo i grønne omgivelser og arbejde i en by. De bliver pendlere.

Specielt tillokkende er universitetsbyerne. Den situation vil være ved indtil et tilstrækkeligt antal arbejdspladser for højt uddannede er flyttet ud til byer fordelt over hele landet.

b. Et noget mindre antal familier slår sig ned i "mellemområder", dvs. flytter rigtigt på landet og finder arbejde her eller i mindre byer, evt. som fjernarbejde.

c. Et ganske lille fåtal flytter til udkantsområderne, der samtidig har den største fraflytningsprocent.

I denne udtalelse vedrørende strukturen i fremtidens Danmark vil der ikke blive fokuseret på de bynære områder, men på mellemområderne og på udkantsområderne.

LALs forslag vedrørende udkantsområder og mellemområder er behandlet fra et erhvervsmæssigt perspektiv

LAL definerer udkants- og mellemområderne som følger (jf. note 3 i LAL's henvendelse): "På Danmarkskortet kan man tegne et blødt og buet penselstrøg fra Bornholm i øst, over Lolland og "sydhavsøerne", gennem Sønderjylland og op langs vestkysten, omkring Skagen og ned til Frederikshavn. Hvis man herefter taber en klat på Djursland, Anholt, Læsø og Samsø, har man en nogenlunde forestilling om, hvor udkantsområderne (1) befinder sig.

Herefter tegner man en lidt uregelmæssig og 30-40 km. bred ring omkring København, op omkring Helsingør og Hillerød og ned omkring Roskilde og Køge. En tilsvarende ring tegnes omkring Århus, en tredje omkring Odense og en fjerde omkring Ålborg. Omkring disse ringe ligger "pendlerområderne" og mellem disse og udkantsområderne har vi så det, vi kalder mellemområderne (2).

LAL's forslag vedr. "udkantsområder" og "mellemområder" er struktureret forskelligt.

1. Udkants-områderne

I udkantsområderne er det særligt relevant at se på såvel natur- som befolkningsressourcer. Stort set hele området er kystnært og har en ringere indtjening på årsplan end det øvrige land.

Landskabsressourcerne er klar til brug for rekreative og uddannelsesmæssige områder i

relation til de naturlige erhverv. Hovederhvervet bliver en landdistrikts-turisme, som er forskellig fra egn til egn og tiltrækker forskellige typer turister. I sommerhalvåret bliver det erhverv såsom turisme, kursteder, naturoplevelser samt underholdning og andre former for oplevelser, der trækker besøgende til og giver en indtjening. Så mange steder som muligt sætter man på at udenlandske og indenlandske turister mødes og får "luft under vingerne". Nogle steder lægger man sin hovedindsats uden for den sædvanlige ferietid. De fleste steder anvendes vinterhalvåret til undervisning, planlægning og produktion af særlige egne produkter. De samme faciliteter kan bruges til kursusvirksomhed, bl.a. med det formål at skabe videreuddannelse for gøremålene i sommerhalvåret.

Byerne i dette bælte er alle afhængige af arbejdspladser med vand som en af grundpillerne. De stammer fra dengang vand var en hovedfærdselsåre snarere end en hindring. Havnebyer for import og eksport, for fiskeri og for handel og relevant uddannelse til indbyggerne.

Havnebyerne Esbjerg, Frederikshavn og Grenå ser vi som centre for en omfattende coaster- og containertransport. Især overtager Grenå langsomt, men sikkert containertrafikken fra Århus, som er mere attraktiv som stor kulturby og hvor de nære rekreative områder er vigtige, f.eks. havnepladsens brug til lystsejlerne.

De tilstedeværende industrivirksomheder forbliver, men der opfordres til at nye virksomheder i størst muligt omfang lægges i Mellem-områderne (se deres afsnit senere) for at sikre den rekreative udnyttelse af landskabsressourcerne.

På den måde bliver den negative udvikling vendt, og også i vinterhalvåret er der "lys i vinduerne".

Med i denne model kunne også være udlejning af usolgte, forladte ejendomme på ugebasis. En "rullende fond" skulle gøre det muligt at købe husene. Renovering af dem kunne skabe lokal beskæftigelse. Udlejning af husene som "bed and breakfast" steder ville

1. skaffe lokale beboere arbejde med at vedligeholde husene, holde dem rene og forsynet med mad og linned.

2. Det ville sikre at der kom folk i huset i en jævn strøm.

Hvis nogle af disse mennesker skulle blive så glade for huset og omgivelserne, at de får lyst at købe det til beboelse, kan de "rullende fondsmidler" komme et andet hus tilgode. (Se venligst vedlagte illustration)

Profiler

Inden for naturligt afgrænsede områder går befolkningen sammen og de forskellige lokalsamfund profilerer hver sin turisme-indsats ud over den almindelige turisme. Her er nogle forslag/eksempler:

På Bornholm keramik og glas

På Lolland fødevarer og kunst

På Ærø Vedvarende Energi og kunst

På Samsø, Vedvarende Energi og kultur

På Læsø saltsydning og Psoriasisbehandling

På Anholt musik og sejlads

I Grænselandet landskab og historie

I Vadehavsområdet biologi

I Ringkøbing Fjord området biologi og natur
I Skagen museer og kunst

Turistprofiler

De enkelte egne vil vide at målrette deres indsats efter de ressourcer der er tilgængelige: Kunst, landskab, bygningsmasse og emneområder som fiskeri, energi, idræt. Virksomhedsbesøgende kan også være turister.

Økonomi

Ved en målretning af indsatsen for landets udkanter er der mange gevinster.

Indsats der skal gøres for landdistrikter er:

1. Politisk vilje til at der sker en indsats for landets udkanter - d.v.s. politisk udmelding
2. Administrativt samarbejde på tværs af ministerier og sektorer til gavn for helheden.
3. Økonomiske muligheder for udviklingspuljer, skaber-fonde.

LALs påstand, baseret på årelang erfaring er, at udbyttet vil blive en bedre udnyttelse af eksisterende ressourcer, større fastboende befolkning og bedre indtjening på grund af sikkerhed i planlægning og tilbud til besøgende og handlende hele året.

Som nævnt i LAL's henvendelse er der specielt i udkantsområderne grænser for befolkningens "frivilligheds-kapacitet". Det kan være en god investering at sikre specielle fondsmuligheder for 1-2 lønnede medarbejdere i lokalsamfundene til at varetage igangsættelse og logistik - de såkaldte "tovholdere".

2. Mellemområderne

I mellemområderne vil det være praktisk at det decentraliserede erhvervsliv med håndværk og industrivirksomheder befinder sig.

Arbejde

Her er basis for udflytning af statslige arbejdspladser med kontorer, uddannelsesinstitutioner, innovative virksomheder (f.eks. Risø-lignende) og service af enhver art. Visse arbejdspladser kan deles mellem større by og mellemområderne ved hjælp af telearbejdspladser, så både det kollegiale og kendskabet til lokale forhold tilgodeses. Det forudsættes at kendskabet til de statslige kontorers arbejdsfelter udnyttes, at Ø-kontoret placeres på en ø, at Kort- og Matrikelstyrelsen placeres ved Landinspektøruddannelsen. Ved hjælp af lignende bevidst decentrale overvejelser kan man med Indenrigs- og Sundhedsministeriets "Regionale Konsekvensvurderinger" i hånden let bringes til at tilføre mellemområderne en større økonomisk aktivitet. Politisk beslutning, som vil skabe en økonomisk vinding for landdistrikter og statslig husleje, er nødvendig på dette felt.

Det er logistisk fornuftigt at lægge nye produktionsvirksomheder i mellem-områderne. Især hvis det er muligt at placere dem, så transporten mellem virksomhederne og aftagerne begrænses.

Transport

Godstransport på skinner i meget større omfang vil spare millioner på vejnettet. Fornuftig samkørsel med containere på lastbil, jernbane og skib vil hjælpe miljøet. En coaster sejler 28 gange så meget last som en lastbil kører på samme mængde brændstof. Vandvejene bør udnyttes meget bedre. LAL arbejder i det hele taget for de mest samfundsnyttige

transportformer herunder miljøvenlig transport.

Roadpricing bør indgå i privatbilismen, så kun de, der har brug for privattransport får kørselsgodtgørelse, og så alle, der har offentlig transport indenfor rækkevidde også bruger den. Jernbaner bør bruges i meget højere grad både til gods og til persontransport. Ved udvidelse af passagertransporten bliver der flere penge til drift og flere afgang.

Sundhed

Sygehuse bør fordeles, så indbyggerne i kyststrækningerne også sikres rimelig adgang. Steder som Skagen, Lemvig, Grenå, Ærøskøbing, Samsø beholder deres sygehuse eller sikres konstant helikopterbemanding, så trafikale vanskeligheder formindskes.

Hvad angår sygehusene, skulle de for døende ældre erstattes af hospicer, som er mindre sygehusagtige, mere som værelser, billigere i drift og som fortrinsvis bruger arbejdskraft med mellemlange uddannelser.

Sundhedscentre skulle ligge med højst 20 km's mellemrum, så selv mennesker, der ikke har adgang til praktiserende læger, kunne få en vis sundhedsservice i akutte situationer, og så arbejdet med sundhedsfremme og forebyggelse af livsstilssygdomme - herunder rådgivning - er decentraliseret og en del af hverdagslivet.

Dette gælder også udkantsområderne..

Uddannelse

I mellemområderne skal alle de mellemlange uddannelser kunne være. Det kræver opmærksomhed og helhedssyn fra folketing og regering at placere uddannelser decentralt, men det er nødvendigt for en ensartet udvikling i landet.

De universitære uddannelser og andre videregående uddannelser skal ikke flyttes, men der skal meget større fokus på at Danmark er et helt land, men mulighed for satellituddannelsessteder skal altid overvejes. Søfartsuddannelser skal ligge i mellem-eller udkantsområderne.

Enestående uddannelser, som bygger på de lokalt givne forhold, skal have mulighed for og støtte til at blive på det sted hvor de opstår - meget gerne som monopoluddannelser. Dette gælder også udkantsområderne.

Økonomi

Ved en målretning af indsatsen for decentral placering af statslige arbejdspladser, som f.eks. sikringsstyrelsen kan der kun ses gevinster. En struktur med mellemområderne som produktionsområder og centre for service kan vende den tiltagende tendens i mange mellemområder med selvejer huses overgang til lejeboliger for familier der flytter tit, til en efterspørgsel efter huse som faste boliger. Kommunerne undsiger ikke medansvar for landets svageste, men i visse kommuner er andelen af hurtigt flyttende familier så stor en procentdel, at det reelt ikke er muligt at betale sig fra de sociale omkostninger uden udligningsordninger fra bedre stillede kommuner. En helhedsorienteret politik fra folketingets og regeringens side ville kunne sikre attraktive arbejdspladser og dermed fastboende.

Indsatsen drejer sig igen om tre emner:

1. Politisk vilje til at der sker en indsats for landets mellemområder er det allervigtigste.
2. Administrativt samarbejde på tværs af ministerier og sektorer til gavn for helheden.
3. Økonomiske muligheder for udviklingspuljer.

Udbyttet vil blive en bedre udnyttelse af eksisterende ressourcer, større fastboende befolkning og bedre kommunal indtjening.

To typer arbejdsopgaver for strukturkommissionen at tage stilling til

Dem der haster, fordi det allerede er ved at være for sent.

F.eks. den "rullende fond" til opkøb af huse, så de værdier der er i husenes eksistens ikke bare går til.

Man kunne forestille sig, at man ved målrettet at arbejde på renovering, udlejning, salg, opkøb af nyt, renovering, udlejning o.s.v., vil kunne erstatte den indtjening som det toldfrie salg gav visse områder i landet, og som af daværende økonomiminister blev kaldt "statsunderstøttede arbejdspladser". Det ville være en overkommelig måde at støtte en lang række arbejdspladser der, hvor staten ikke deltager aktivt med arbejdspladser nu. Desuden ville man på den måde sikre bygningerne, hvoraf mange er smukke gamle huse, der bare trænger til reparation.

De mere langsigtede arbejdsopgaver, investeringen i fremtiden.

Der bør planlægges efter at natur-ressourcekrævende virksomheder lægges i de områder hvor ressourcerne findes. Miljøminister Hans Chr. Schmidt har på møder i landet udtalt: "For at stille alle områder lige må man behandle forskelligt".

Landsforeningen Af Landsbysamfund tilslutter sig denne formulering med eksemplificering ved vandafgifterne. Der hvor grundvandet er i rigelige mængder, både på grund af geologiske forhold og befolkningsmæssige forhold, bør afgifterne sættes ned. På samme måde bør virksomheder med stort forbrug af drikkevand - som f.eks. medicinalvarevirksomheder - ligge i områder med store drikkevandsreserver. Ikke hvor der kun er lidt drikkevand og hvor befolkningen får behandlet overfladevand som resultat af forbruget i virksomhederne.

Staten bør have et ord med i hvordan balancen er mellem naturressourcer og forbrug.

Også hvor andre råstoffer skal bruges fjernt fra hvor de findes. Ler, kridt og grus, f.eks. Det bør alvorligt overvejes om lastbiltransport med diesel som brændstof er anbefalelsesværdig over meget store afstande. Roadpricing kunne komme ind her som et redskab til en mere fremtidsrettet bæredygtig udnyttelse af alle typer ressourcer, både dem i den danske jord og brændstofferne.

Der skal planlægges for løsninger på både de hastende og de langsigtede opgaver.

Barbara Diklev
Redaktør af LANDSBYNYT
Barbar@lal.dk